

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDA MIKRO MOLİYALASHTIRISHNING ROLI

Qarshiyeva Jasmina

Denov Tadbirkorlik va Pedagogika Insitituti

4-kurs talabasi

Anotatsiya: *Ushbu maqola kambag‘allikni qisqartirish jarayonida mikro moliyalashtirish tizimining ahamiyatini o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot davomida O‘zbekiston sharoitida kichik tadbirkorlik subyektlarining bandlikdagi ulushi va hududlar kesimida mavjud farqlar tahlil qilindi. Mikro moliyalashtirish aholining past daromadli qatlamlarini kichik moliyaviy resurslar bilan ta‘minlash orqali ularning iqtisodiy faolligini oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish va daromad manbalarini diversifikatsiya qilishga xizmat qilishi aniqlangan. Tadqiqot natijalari hududiy yondashuv, moliyaviy savodxonlik va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimining mikro moliyalashtirish samaradorligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *kambag‘allikni qisqartirish, mikro moliyalashtirish, kichik tadbirkorlik, bandlik, moliyaviy inklyuziya, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi.*

Kirish

Zamonaviy dunyo iqtisodiyotida kambag‘allikni qisqartirish masalasi eng dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy muammolardan biri sifatida qarab kelinmoqda. Aholining turmush darajasini oshirish, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta‘minlashda samarali moliyaviy mexanizmlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, mikro moliyalashtirish tizimi so‘nggi o‘n yilliklarda kambag‘allikka qarshi kurashning muhim vositalaridan biri sifatida e‘tirof etilmoqda. Mikro moliyalashtirish aholining an‘anaviy bank xizmatlaridan foydalana olmaydigan, ayniqsa past daromadli qatlamlarini kichik hajmdagi moliyaviy resurslar bilan ta‘minlash orqali ularning iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Mikro moliyalashtirish tushunchasi o‘z ichiga mikroqarzlar, mikrosug‘urta, mikrojamg‘arma va boshqa moliyaviy xizmatlarni qamrab olib, asosan kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Ushbu tizim orqali kam ta‘minlangan aholi qatlamlari o‘z biznesini boshlash yoki kengaytirish imkoniyatiga ega bo‘ladi, bu esa ularning daromad manbalarini diversifikatsiya qilishga va iqtisodiy mustaqilligini ta‘minlashga yordam beradi. Natijada, mikro moliyalashtirish nafaqat individual darajada, balki umumiy iqtisodiy rivojlanish jarayonida ham muhim o‘rin egallaydi. Kambag‘allikni qisqartirishda mikro moliyalashtirishning roli ko‘plab ilmiy

tadqiqotlarda asoslab berilgan. Xususan, ushbu mexanizm aholining moliyaviy inklyuziyasini oshirish, bandlik darajasini ko‘tarish va ijtimoiy himoyani kuchaytirishga xizmat qilishi qayd etiladi. Rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, mikro moliyaviy institutlar faoliyati kichik tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash orqali iqtisodiy o‘sishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, mikro moliyalashtirish orqali ayollar va yoshlarning iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki ortib, ijtimoiy tenglikni ta‘minlashga ham zamin yaratiladi. Mikro moliyalashtirishning kambag‘allikni qisqartirishdagi samaradorligi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ular qatoriga moliyaviy savodxonlik darajasi, institutsional muhit, davlat siyosati va moliyaviy xizmatlarning sifat darajasi kiradi. Shu sababli, mikro moliyalashtirish tizimini rivojlantirishda kompleks yondashuvni qo‘llash, uning huquqiy va tashkiliy asoslarini takomillashtirish zarur hisoblanadi.

Shu o‘rinda aytib o‘tish joizki O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda kambag‘allikni qisqartirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylantirildi. Ayniqsa, mikro moliyalashtirish tizimini rivojlantirish orqali aholi bandligini ta‘minlash, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni mamlakatda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning yangi bosqichini boshlab berdi. Ushbu hujjatda aholining bandligini oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha kompleks choralar belgilab berildi. Strategiya doirasida mikro moliyalashtirish xizmatlarini kengaytirish, aholini kredit resurslariga bo‘lgan kirishini osonlashtirish muhim vazifalardan biri sifatida belgilandi.⁷⁶

2020-yil 26-martda qabul qilingan Prezident farmoni asosida kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha mutlaqo yangi tizim joriy etildi. Ushbu hujjatga muvofiq, mahallabay ishlash tizimi tashkil etilib, har bir hududda aholi muammolarini o‘rganish va ularni hal etishda manzilli yondashuv joriy qilindi. Bu jarayonda tijorat banklari orqali mikroqarzlilar va imtiyozli kreditlar ajratish mexanizmlari kengaytirildi. Shu o‘rinda O‘zbekiston Respublikasining “Mikromoliyalashtirish to‘g‘risida”gi qonuni mikro moliyaviy xizmatlar bozorining huquqiy asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi. Ushbu qonun orqali mikroqarz tashkilotlari, lombardlar va boshqa moliyaviy institutlarning faoliyati tartibga solinib, aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaytirildi. 2021–2023-yillarda esa kambag‘allikni qisqartirish va bandlikni ta‘minlash bo‘yicha yangi dasturlar amalga oshirildi. Xususan, “Temir daftar”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari” tizimlari joriy etilib, ehtiyojmand aholi qatlamlari aniqlanib, ularga manzilli yordam ko‘rsatish tizimi yo‘lga qo‘yildi. Ushbu dasturlar doirasida fuqarolarga subsidiya, grant va imtiyozli kreditlar ajratish orqali ularning

⁷⁶ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni

daromad topish imkoniyatlari kengaytirildi.⁷⁷ Prezident tomonidan oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratildi. “Har bir oila – tadbirkor” dasturi doirasida aholiga kichik hajmdagi kreditlar ajratish, ularni kasb-hunarga o’qitish va biznes yuritish ko’nikmalarini shakllantirish bo’yicha keng ko’lamli ishlar amalga oshirildi. Mazkur dastur mikro moliyalashtirishning eng muhim yo’nalishlaridan biri sifatida kambag’allikni qisqartirishda sezilarli natijalar berdi. Shuningdek, tijorat banklari faoliyatini isloh qilish va ularning ijtimoiy yo’naltirilganligini kuchaytirish bo’yicha ham qator qarorlar qabul qilindi. Natijada banklar tomonidan ajratilayotgan mikroqarzlarning hajmi oshirildi, kredit olish tartibi soddalashtirildi hamda foiz stavkalari maqbullashtirildi. O‘zbekiston Respublikasida Prezident tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan islohotlar mikro moliyalashtirish tizimini rivojlantirish orqali kambag’allikni qisqartirish, aholi bandligini oshirish va ularning farovonligini ta’minlashga qaratilgan kompleks yondashuvni o’zida mujassam etadi. Ushbu chora-tadbirlar mamlakatda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda muhim omil bo’lib xizmat qilmoqda.

Adabiyotlar sharhi

Mikro moliyalashtirish tizimi kambag’allikni qisqartirishda muhim iqtisodiy mexanizm sifatida ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. O‘zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda mikro moliyalashtirishning asosiy mohiyati aholining moliyaviy xizmatlardan chetda qolgan qatlamlarini iqtisodiy faoliyatga jalb etish bilan bog’liqligi ta’kidlanadi. Xususan, mikroqarzlarning va boshqa moliyaviy xizmatlar orqali past daromadli aholi vakillariga o’z biznesini boshlash yoki kengaytirish imkoniyati yaratiladi. Bu esa ularning daromad manbalarini ko’paytirish, o’zini o’zi band qilish darajasini oshirish va natijada kambag’allik darajasini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mikro moliyalashtirish tizimining rivojlanishi hududiy iqtisodiyotga ham ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Kichik biznes subyektlari sonining ortishi mahalliy bozorlarda raqobat muhitini shakllantiradi, yangi ish o’rinlari yaratiladi hamda iqtisodiy faollik oshadi. Biroq bu jarayonning samaradorligi ko’p jihatdan davlat tomonidan yaratilgan sharoitlar, jumladan, huquqiy baza, moliyaviy infratuzilma va aholining moliyaviy savodxonlik darajasiga bog’liq ekanligi ham alohida qayd etiladi.⁷⁸

Jahon tajribasida ham mikro moliyalashtirish kambag’allikka qarshi kurashning samarali vositalaridan biri sifatida baholanadi. Xususan, tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, an’anaviy bank tizimi ko’pincha kam ta’minlangan aholi qatlamlarini yuqori riskli mijoz sifatida baholab, ularga kredit ajratishda ehtiyotkorlik bilan yondashadi. Mikro moliyalashtirish esa aynan shu

⁷⁷ O‘zbekiston Respublikasining “Mikromoliyalashtirish to’g’risida”gi qonuni

⁷⁸ O‘zbekiston Respublikasida mikromoliyalashtirishni rivojlantirish asoslari:

Qodirjon Mirzaev, Shukur Xolmatov

muammoni bartaraf etib, kichik hajmdagi kreditlar orqali aholining keng qatlamlariga moliyaviy imkoniyat yaratadi. Kichik miqdordagi moliyaviy resurslar ham samarali yo‘naltirilganda aholi daromadlarini oshirishga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, ayollar va yoshlarning tadbirkorlik faoliyatiga jalb etilishi nafaqat ularning iqtisodiy mustaqilligini ta‘minlaydi, balki oilaviy farovonlikning oshishiga ham olib keladi. Shu jihatdan mikro moliyalashtirish ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda ham muhim omil hisoblanadi. Mikro moliyalashtirish tizimi kambag‘allikni qisqartirishda kompleks ta‘sirga ega bo‘lib, u moliyaviy inklyuziyani kengaytirish, bandlikni oshirish va kichik biznesni rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, uning samarali ishlashi uchun davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish va aholining moliyaviy bilim darajasini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.⁷⁹

Yuqoridagi tahlillar natijasida, mikro moliyalashtirish tizimi kambag‘allikni qisqartirishda samarali va ko‘p qirrali iqtisodiy mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. U aholining moliyaviy xizmatlardan chetda qolgan qatlamlarini iqtisodiy faoliyatga jalb etish orqali ularning daromad manbalarini kengaytiradi va o‘zini o‘zi band qilish imkoniyatlarini oshiradi. Natijada, nafaqat individual darajada, balki butun jamiyat miqyosida ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. Mikro moliyalashtirish kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlari yaratadi, hududiy iqtisodiy faollikni oshiradi hamda bozor infratuzilmasining rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, ayollar va yoshlarning iqtisodiy jarayonlarga faol jalb etilishi ijtimoiy tenglikni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq mikro moliyalashtirishning samaradorligi bevosita davlat tomonidan yaratilgan institutsional muhit, moliyaviy infratuzilma va aholining moliyaviy savodxonlik darajasiga bog‘liqdir. Shu sababli ushbu tizimni yanada rivojlantirish uchun kompleks yondashuvni qo‘llash, uni huquqiy va tashkiliy jihatdan takomillashtirish zarur hisoblanadi. Mikro moliyalashtirish kambag‘allikni qisqartirishda muhim vosita bo‘lib, u barqaror iqtisodiy o‘shish va aholi farovonligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida e‘tirof etiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

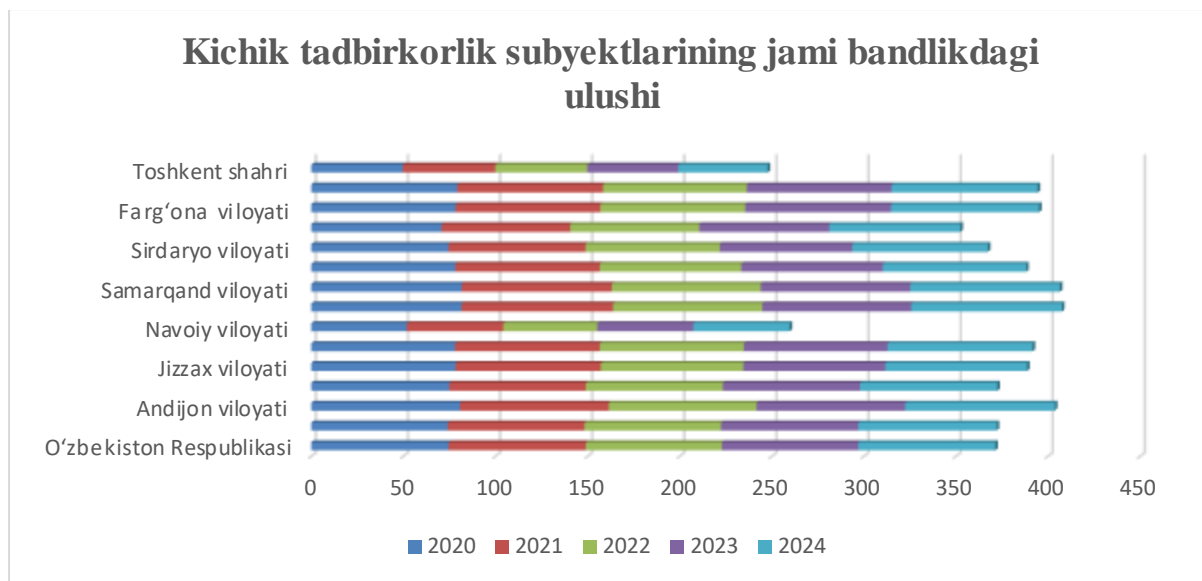
Zamonaviy O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida hududlararo farqlarni tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir viloyat va shahar o‘zining iqtisodiy imkoniyatlari, infratuzilmasi hamda ijtimoiy sharoitlariga ko‘ra turlicha rivojlanish sur‘atlariga ega bo‘lib, bu holat mamlakatdagi barqarorlik va taraqqiyotga ta‘sir ko‘rsatadi. 2020-yildan 2024-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston Respublikasi va uning hududlaridagi ijtimoiy-iqtisodiy bandlik ko‘rsatkichlarning o‘zgarishi ushbu jarayonlarning asosiy yo‘nalishlarini aniqlashga

⁷⁹ Banker to the Poor: Micro-Lending and the Battle Against World Poverty. Muhammad Yunus

yordam beradi. Umumiy bandlik ko‘rsatkichlari barqarorlikni saqlab qolgan holda kichik o‘zgarishlarga uchragan, bu esa milliy iqtisodiyotning o‘rtacha holatini aks ettiradi. Shu bilan birga, hududlararo farqlar sezilarli bo‘lib, ba’zi viloyatlar — xususan Andijon, Namangan va Samarqand — yuqori rivojlanish ko‘rsatkichlari bilan ajralib turadi. Aksincha, Navoiy viloyati va Toshkent shahri past ko‘rsatkichlarga ega bo‘lib, bu hududlarda rivojlanishni ta’minlash uchun alohida e’tibor va resurslar ajratish zaruriyatini yuzaga keltiradi. Hududiy iqtisodiy va ijtimoiy tafovutlarni kamaytirish, barqaror va inklyuziv rivojlanishni ta’minlash maqsadida, ushbu ko‘rsatkichlar asosida siyosiy qarorlar qabul qilish va amaliy chora-tadbirlarni ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi. Shuningdek, viloyatlararo tajriba almashinuvi va samarali loyihalarni kengaytirish orqali umumiy rivojlanish darajasini oshirish imkoniyati mavjud.

Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi

Klassifikator	2020	2021	2022	2023	2024
O‘zbekiston Respublikasi	74.5	74.5	73.9	74	74.5
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	74.2	74.2	74.1	74.5	75.1
Andijon viloyati	80.8	80.7	80.2	80.7	81.3
Buxoro viloyati	74.9	74.2	74.3	74.5	74.5
Jizzax viloyati	78.4	78.8	77.3	77.1	77
Qashqadaryo viloyati	78.1	78.5	78.2	78.1	78.7
Navoiy viloyati	51.9	52.3	51.1	52.1	52.3
Namangan viloyati	81.6	82.2	81	80.9	81.8
Samarqand viloyati	81.7	81.5	80.9	81.1	81.2
Surxondaryo viloyati	78.2	78.4	76.9	76.8	77.8
Sirdaryo viloyati	74.5	74.4	72.9	71.9	73.6
Toshkent viloyati	70.8	69.8	70	70.6	71.1
Farg‘ona viloyati	78.4	78.5	78.7	79.1	80.4
Xorazm viloyati	79.3	79.1	78.1	78.5	79.3
Toshkent shahri	49.7	50.2	50	49.4	48.4

Berilgan jadvalda O‘zbekiston Respublikasi umumiy ko‘rsatkichidan tortib, har bir viloyat va Toshkent shahri bo‘yicha 2020 yildan 2024 yilgacha bo‘lgan besh yillik davrda kuzatilgan o‘zgarishlar ko‘rsatilgan. Ushbu ko‘rsatkichlar umumiy iqtisodiy, ijtimoiy yoki boshqa soha indikatorlarini ifodalashi mumkin bo‘lib, har bir hududning rivojlanish darajasini taqqoslash imkonini beradi. Davlat miqyosidagi ko‘rsatkichlar barqarorlikni namoyish etmoqda. 2020 va 2021 yillarda 74,5 ballga teng bo‘lgan ko‘rsatkich 2022 yilda biroz pasayib, 73,9 ga tushgan. Keyingi ikki yilda esa yana biroz oshib, 2024 yilda 74,5 ballga yetgan. Bu holat umumiy barqaror rivojlanish va o‘zgarishlarning cheklanganligini ko‘rsatadi.

Hududiy ko‘rsatkichlar

- Andijon viloyati doimiy ravishda yuqori ko‘rsatkichlarga ega bo‘lib, 80,8 dan 81,3 ballgacha o‘shish ko‘rsatmoqda. Bu viloyat iqtisodiy yoki ijtimoiy faoliyat jihatidan eng ilg‘or hududlardan biri sifatida ajralib turadi.
- Namangan va Samarqand viloyatlari ham yuqori darajadagi barqarorlikka ega. Ularning ko‘rsatkichlari 80 dan yuqori bo‘lib, kichik tebranishlar bilan barqaror o‘shishni ko‘rsatmoqda.
- Navoiy viloyati esa doimiy past ko‘rsatkichlarga ega bo‘lib, 51,1 dan 52,3 gacha bo‘lgan oraliqda qolmoqda. Bu hududda rivojlanish masalalari mavjudligi yoki ijtimoiy-iqtisodiy holatni yaxshilash uchun qo‘shimcha chora-tadbirlar zarurligini anglatishi mumkin.
- Toshkent shahrida ko‘rsatkichlar 49,7 dan 48,4 gacha pastlash yo‘nalishida o‘zgarib bormoqda. Bu tendensiya shaharning ijtimoiy yoki iqtisodiy jihatdan qiyinchiliklarga duch kelayotganini ko‘rsatishi mumkin.
- Qoraqalpog‘iston Respublikasi ko‘rsatkichlari asta-sekin o‘shib, 74,2 dan 75,1 ballgacha ko‘tarilgan. Bu hududda ijobiy o‘zgarishlar mavjudligini bildiradi.

• Sirdaryo va Toshkent viloyatlarida ko‘rsatkichlar bir oz pasayish tendensiyasini namoyish etib, 74,5 dan 73,6 va 70,8 dan 71,1 gacha o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Bu hududlarda rivojlanish jarayoni yanada e’tibor qaratish zarur.

Ko‘rib chiqilgan ma’lumotlar viloyatlararo iqtisodiy yoki ijtimoiy rivojlanish darajalarida sezilarli tafovutlar borligini ko‘rsatadi. Ba’zi hududlar, xususan Andijon, Namangan va Samarqand, o‘z ko‘rsatkichlarini doimiy ravishda yuqori darajada ushlab turishsa, Navoiy va Toshkent shahri kabi hududlarda past ko‘rsatkichlar mavjud. Bu holat hududiy rivojlanishda nomutanosibliklarning mavjudligini anglatadi. Tahlil natijalari O‘zbekiston Respublikasida hududlararo iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish darajasida muayyan tafovutlar mavjudligini ko‘rsatadi. Ba’zi viloyatlar barqaror yuqori natijalar bilan ajralib turadi, boshqalarida esa rivojlanish sekin yoki kamayish tendensiyasida. Toshkent shahri va Navoiy viloyatidagi past ko‘rsatkichlar ushbu hududlarda alohida diqqat va qo‘shimcha resurslar ajratishni talab qiladi. Umumiy ko‘rsatkichlarning barqarorligi mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy tizimining o‘rtacha barqaror ekanligini bildiradi. Keng ko‘lamdagi hududiy tafovutlarni kamaytirish maqsadida ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni yanada moslash va maqsadli chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim. Aholining past daromadli qatlamlarini iqtisodiy faoliyatga keng jalb qilish va ularning turmush sharoitlarini yaxshilashda kichik tadbirkorlik subyektlarining roli beqiyosdir. Ma’lumotlarga ko‘ra, 2020—2024 yillar davomida kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi viloyatlar kesimida sezilarli farq ko‘rsatgan bo‘lsa-da, O‘zbekiston Respublikasi bo‘yicha bu ko‘rsatkich barqarorligi saqlanib qolmoqda. Masalan, Andijon, Namangan va Samarqand viloyatlarida ushbu ulush 80 foizdan yuqori bo‘lib, bu hududlarda kichik biznes faoliyati jadal rivojlanayotgani va aholi bandligida muhim o‘rin egallayotganini bildiradi. Navoiy viloyati va Toshkent shahri kabi hududlarda ushbu ko‘rsatkich past bo‘lib, bu yerda iqtisodiy imkoniyatlar va ish bilan ta’minlash darajasida muammolar mavjudligini ko‘rsatadi. Kambag‘allikni qisqartirishda mikro moliyalashtirish tizimi aynan shu kichik tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash orqali aholi daromadlarini oshirish, ularning iqtisodiy mustaqilligini ta’minlash va jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Mikro moliyalashtirish orqali kichik biznes vakillariga kichik hajmdagi kreditlar ajratilib, ularning ishlab chiqarish salohiyati kengaytiriladi, yangi ish o‘rinlari yaratiladi va natijada kambag‘allik darajasi pasayadi. Hududlar kesimida kichik tadbirkorlikdagi bandlik ulushining farqliligi mikro moliyalashtirish siyosatini yanada maqsadli va samarali yo‘lga qo‘yishni talab qiladi. Rivojlanish sur’ati past bo‘lgan hududlarda moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va qo‘shimcha ijtimoiy dasturlarni joriy etish orqali kambag‘allikni kamaytirishda yanada samarali natijalarga erishish mumkin.

Xulosa

Bizning fikrimizcha, kambag‘allikni qisqartirish mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida asosiy vazifa bo‘lib, ushbu maqsadga erishishda mikro moliyalashtirish tizimining o‘rni beqiyosdir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, mikro moliyalashtirish kichik tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash orqali bandlikni oshiradi, aholining iqtisodiy faolligini rag‘batlantiradi va daromad manbalarini diversifikatsiya qilishga yordam beradi. O‘zbekiston sharoitida kichik tadbirkorlikdagi bandlik ulushi hududlar kesimida sezilarli farq qilgani, kambag‘allikni qisqartirishda hududiy yondashuvni taqozo etadi. Misol uchun, Andijon, Namangan va Samarqand viloyatlarida kichik biznes faoliyati yuqori bo‘lsa, Navoiy va Toshkent shahri kabi hududlarda pastroq ko‘rsatkichlar kambag‘allikni kamaytirish uchun qo‘shimcha choralar zarurligini ko‘rsatadi. Mikro moliyalashtirish orqali ajratilayotgan kichik kreditlar nafaqat iqtisodiy faollikni oshiradi, balki ayollar va yoshlar kabi ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytiradi, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, mikro moliyalashtirish tizimining samaradorligi moliyaviy savodxonlik, huquqiy baza va moliyaviy xizmatlarning sifatiga bog‘liq bo‘lib, davlat tomonidan kompleks qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari zarur. Bu masalada takliflar bir qator bo‘lib, unda: Hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish dasturlarini maqsadga muvofiq shakllantirish. Past ko‘rsatkichlarga ega hududlarda, xususan Navoiy va Toshkent shahrida mikro moliyalashtirish xizmatlarini kengaytirish, shu bilan birga kichik biznesni rag‘batlantiruvchi maxsus dasturlar ishlab chiqilishi zarur. Moliyaviy savodxonlikni oshirish. Kambag‘allikni qisqartirishda mikro moliyalashtirishning samaradorligini oshirish uchun aholining moliyaviy bilimlarini kuchaytirish lozim. Buning uchun aholi orasida moliyaviy ta‘lim dasturlarini kengaytirish va moliyaviy maslahat xizmatlarini joriy etish tavsiya etiladi. Ayollar va yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash. Ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarning iqtisodiy faolligini oshirish maqsadida mikro moliyalashtirish dasturlarini aynan bu guruhlarga yo‘naltirish, ularni kasb-hunarga o‘qitish va qo‘shimcha imtiyozlar yaratish zarur. Mikro moliyalashtirish institutlarini rivojlantirish va huquqiy bazani takomillashtirish. Mikro moliyaviy xizmatlar bozorining barqaror ishlashi uchun qonunchilikni doimiy ravishda takomillashtirish, moliyaviy institutlar faoliyatini samarali nazorat qilish va shaffoflikni oshirish muhimdir. Tashqi moliyaviy yordam va investitsiyalarni jalb qilish. Mikro moliyalashtirish tizimini yanada rivojlantirish uchun xorijiy donorlar, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish va investitsiyalarni jalb etish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Mikromoliyalashtirish to‘g‘risidagi Qonun (2019).
2. Yunus, M. (2003). *Banker to the Poor: Micro-Lending and the Battle Against World Poverty*. PublicAffairs.
3. Ledgerwood, J. (2013). *The Microfinance Handbook*. World Bank.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining (2017) “Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” Farmoni.
5. Ledgerwood, Joanna. *The Microfinance Handbook: A Financial Market System Perspective*. World Bank, 2013.
6. “Temir daftar”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari” dasturlari bo‘yicha rasmiy chora-tadbirlar to‘g‘risidagi hujjatlar.
7. Hulme, David & Moore, Kenneth. *Why Has Microfinance Been a Spectacular Success?* World Development, 1996.